

30.4.2008

Dnro 1017/4/06

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Tarkastaja Kari Huttunen

AJOKIELTOASIAN KÄSITTELY

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 26. ja 31.3.2006 oikeusasiamiehelle osoittamissaan kirjeissä poliisin menettelyä ajokieltoasiansa käsittelyssä. Poliisimies oli (14.1.2006) määrännyt kantelijan ajokieltoontämän ajettua ylinopeutta. Kantelija kertoi tiedustelleensa (24.3.2006) Forssan ja Vihdin kihlakuntien poliisilaitoksilta asiansa käsittelyä, mutta hän ei ollut saanut siitä tietoja. Kantelija pyysi oikeusasiamiestä tutkimaan poliisin menettelyn. Lisäkirjoituksessaan kantelija kertoi esimerkkejä poliisin antamista mieltävaltaisista ajokieltoseuraamuksista.

- - -

3 RATKAISU

Katson, että Forssan kihlakunnan poliisilaitoksella meneteltiin tieliikennelain 76 §:n vastaisella tavalla, kun poliisimiehen kantelijalle määräämän väliaikaisen ajokiellon voimassa pitämisestä ei tehty päätöstä. Menettelyvirheestä olivat käsitykseni mukaan vastuussa Forssan kihlakunnan poliisilaitoksen komisario, rikosylikonstaapeli ja ylikonstaapeli A.

Katson lisäksi, että Vihdin kihlakunnan poliisilaitoksen vanhempi konstaapeli menetteli esitutkintalain 6 §:n vastaisella tavalla kantelijan virka-apukuulustelun toimittamisessa.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

3.1 Väliaikaiseen ajokieltoon määrääminen

Tieliikennelain 76 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan poliisimies voi määrätä ajo-oikeuden haltijan väliaikaiseen ajokieltoon, jos on syytä epäillä hänen syyllistyneen törkeään liikenneturvallisuudenvaarantamiseen.

Tapahtumatietojen mukaan liikennevalvontaa suorittanut poliisimies määräsi (14.1.2006) kantelijan väliaikaiseen ajokieltoon kantelijan ajettua nopeudella 140 km/t tiellä, jossa suurin sallittu nopeus oli 80 km/t. Asiasta kirjattiin myös Forssan kihlakunnan poliisilaitoksella tutkintailmoitus asianimikkeellä törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen.

Totean, että tapahtumatietojen perusteella poliisi ei menetellyt virheellisesti määrätessään kantelijan

väliaikaiseen ajokieltoon.

3.2

Väliaikaisen ajokiellon voimassa pitäminen

3.2.1

Lainkohdat

Tieliikennelain 77 §:n 1 momentin mukaan lain 76 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetussa tapauksessa poliisin on viipymättä päätettävä, pidetäänkö väliaikainen ajokielto voimassa. Jos on todennäköistä, että väliaikaiseen ajokieltoon määrätty on syyllistynyt 76 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun tekoon, väliaikainen ajokielto on pidettävä voimassa, kunnes tuomioistuin päättää ajokiellosta.

Tieliikennelain 82 §:n 1 momentin mukaan väliaikaisesta ajokiellosta päättää tekopaikan poliisi. Päätöksen tekee poliisipiirin päällikkö tai poliisipiirin ohjesäännössä oleva määrätty muu virkamies (2 mom.).

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Hänen on noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä.

Esitutkintalain 5 §:n mukaan esitutkinnassa selvitetään muun muassa rikos, sen teko-olosuhteet, ketkä ovat asianosaisia ja muut syytteestä päättämistä varten tarvittavat seikat.

3.2.2

Selvitys

Liikennerikoksen tutkijana toiminut ylikonstaapeli A lausui selvityksessään, että hänelle sattui epähuomiossa tahaton virhe. Kantelijan ajokortti toimitettiin poliisilaitokselle ilmoitusta myöhemmin (23.1.2006), jolloin ylikonstaapeli A ei ollut tullut kiinnittäneeksi huomiota väliaikaisen ajokiellon voimassa pysyttämiseen. Ylikonstaapeli A oli toimittanut ajokortin ja rikosilmoituksen Forssan poliisilaitoksen kansliaan edelleen toimitettavaksi Vihdin kihlakunnan poliisilaitokselle.

Tutkinnanjohtaja, rikosylikonstaapeli totesi selvityksessään, että kantelijaa koskeva asia oli luonteeltaan rutiininomainen. Epäillyn kuulusteleminen oli viivästyttänyt asian etenemistä. Ajokortti oli lähetetty Vihdin kihlakunnan poliisilaitokselle. Samassa yhteydessä ei ollut huomioitu väliaikaisen ajokiellon edelleen voimassa pitämistä. Rikosylikonstaapelin mukaan olisi tavoiteltavaa, että ajokiellon jatkoa harkittaessa epäillyn kuuleminen olisi suoritettu.

Puhelimitse kuultuna (11.5.2007) rikoskomisario totesi, että Forssan kihlakunnan poliisilaitoksen ohjesäännön mukaan ajo-oikeuspäätöksen tekeminen kuului hänen tehtäviinsä. Hän ei kuitenkaan ollut tapahtuma-aikaan virantoimituksessa. Hänen sijaisenaan toimi ohjesäännön mukaan komisario.

Puhelimitse kuultuna (29.5.2007) komisario kertoi, ettei hänelle ollut toimitettu kantelijan asiakirjoja ajo-oikeuspäätöksen tekemistä varten. Komisario tuli tietämään asiasta vasta kantelijan tiedusteltua (27.3.2006) sen käsittelyä. Muutoin komisario ei ole ollut tekemisissä asian kanssa. Komisario totesi olevansa ohjesäännön mukaan rikoskomisarion sijainen ajo-oikeuspäätösten teossa. Sen sijaan rikosylikonstaapeli ei ohjesäännön mukaan voinut tehdä kyseistä päätöstä.

Forssan kihlakunnan poliisilaitoksen lausunnon mukaan asiaa ei ollut esitelty rikoskomisariolle ennen virka-apupyynnön lähettämistä, koska pidettiin tarkoituksenmukaisena hankkia kantelijan kuulustelu-

kertomus ja kannanotto ratkaisun perustaksi. Toimenpide oli kuitenkin viivästynyt. Myöskään tutkinnanjohtaja ei ollut huomannut kiinnittää huomiota jutun tutkimusten edistymiseen ja ennen kaikkea väliaikaisen ajokiellon voimassa pitämisestä päättämiseen vaan kyseinen toimenpide oli jäänyt kokonaan tekemättä.

Etelä-Suomen lääninhallituksen poliisiosasto katsoi lausunnossaan, että voidakseen tehdä päätöksen väliaikaisen ajokiellon voimassa pitämisestä poliisi tarvitsee ainakin sen tiedon, mitä rikoksesta epäillyn kuulustelulla on mahdollista saada. Poliisiosaston mukaan ylikonstaapeli A:n olisi tullut huolehtia asian saattamisesta tutkinnanjohtajan tietoon niin hyvissä ajoin, että tutkinnanjohtaja olisi voinut tieliikennelain 77 §:n 1 momentin mukaan viipymättä päättää, pidetäänkö väliaikainen ajokielto voimassa.

3.2.3

Menettelyn arviointi

Totean ensiksi, että kantelijan väliaikaisen ajokiellon voimassa pitämisestä ei ole tehty tieliikennelaissa edellytettyä päätöstä. Selvitysten mukaan päätöksen tekemisen tarpeellisuus ei ole tullut esille käsiteltäessä kantelijan liikenneasiaa Forssan poliisilaitoksella.

Poliisilaitoksen ohjesäännön mukaan komisarion olisi tullut tehdä edellä mainittu päätös. Vaikkahan ei edes tiennyt kantelijan asian vireilläolosta, se ei kokonaan poista hänen vastuutaan asianmukaisesta menettelystä. Totean lisäksi, että komisario toimi tuolloin rikoskomisarion sijaisena ja hänen tehtävänä oli ohjesäännön mukaan vastata myös tutkintaosaston esitutkinnasta ja muusta tutkinnasta. Käsitelmäni mukaan hänen tuli siten olla selvillä poliisilaitoksella tutkintaan tulleista rikosasioista, jollainen kantelijankin liikennerikosasia oli.

Selvityksistä ilmenee, etteivät rikosylikonstaapeli ja ylikonstaapeli A olleet kiinnittäneet huomiotaväliaikaiseen ajokieltoon kantelijan liikennerikosasian esitutkinnan yhteydessä. Ylikonstaapeli A:lta asia oli jäänyt huomaamatta ja rikosylikonstaapeli oli pitänyt asiaa tutkinnallisesti rutiininomaisena. Siten he eivät olleet ryhtyneet toimenpiteisiin ajo-oikeusasiassa.

Esitutkintalain mukaan esitutkinnassa on selvitettävä syytteestä päättämistä varten tarvittavat seikat. Käsitelmäni mukaan väliaikainen ajokielto on tällainen esitutkintalain tarkoittama, liikennerikoksen esitutkinnan piiriin kuuluva seikka. Käsitelmäni mukaan rikosylikonstaapelin ja ylikonstaapeli A:n olisi tullut kantelijan liikennerikostutkinnassa huomioida väliaikaisen ajokiellon selvittäminen syytteestä päättämistä varten.

Katson, että komisario, rikosylikonstaapeli ja ylikonstaapeli A menettelivät asiassa virheellisesti niin, että tieliikennelain edellyttämä päätös kantelijan väliaikaisen ajokiellon voimassaolon jatkamisesta jäi Forssan poliisilaitoksella tekemättä. Katson, että poliisimiehet laiminlyödessään virkatehtäviensä asianmukaisen suorittamisen menettelivät myös valtion virkamieslain vastaisella tavalla.

Kanteluasiaa käsiteltäessä on käynyt ilmi, että Forssan poliisilaitoksella oli epätietoisuutta menettelystä poliisimiehen määräämän väliaikaisen ajokiellon voimassa pitämiseksi. Poliisilaitoksella on kuitenkin kantelun seurauksena kiinnitetty huomiota menettelyyn niin, että poliisimiehen antamasta väliaikaisesta ajokiellosta ilmoitetaan vastaisuudessa heti siitä ohjesäännön mukaan päättävälle virkamiehelle.

3.2.4

Väliaikaisen ajokiellon voimassaolon päättämisestä

Tieliikennelain mukaan poliisin on viipymättä päätettävä, pidetäänkö väliaikainen ajokielto voimassa. Lain sanamuoto edellyttää siten, että päätös on tehtävä välittömästi sen jälkeen kun asia on tullut siitä päättävän poliisin tietoon. Toisaalta laissa ei säädetä muista päätöksenteon edellytyksistä kuten esimerkiksi siitä, että asianosainen on kuulusteltava ennen päätöksentekoa. Käsitykseni mukaan kuulustelu ja muut mahdolliset toimenpiteet onkin voitava tehdä lain aikakäsitteen, "viipymättä", kuluessa.

Poliisin esittämää kantaa ajo-oikeuden haltijan kuulustelemisesta ennen ajokiellon voimassa pitämistä pidän lähtökohtaisesti hyvänä. Ajo-oikeuden haltija voi kertoa näkemyksensä tapahtumasta ja ilmaista myös kantansa ajokieltoon. Toisaalta kuulustelulla voidaan saada lisätietoja päätettäessä ajokiellon voimassa pitämisestä. Suositeltavaa onkin kuulustella kuljettaja ennen ajo-oikeuspäätöksen tekemistä, mikäli tämä voi tapahtua lain tarkoittamassa ajassa ennen päätöksen tekemistä. Siten ainakin virka-apukuulustelu voi käytännössä olla ajan puolesta vaikea toteuttaa ennen päätöksentekoa.

3.3

Virka-apukuulustelun toimittaminen

Esitutkintalain 6 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä.

Ylikonstaapeli A lähetti (16.1.2006) Vihdin kihlakunnan poliisilaitokselle virka-apukuulustelupyynnön kantelijan kuulustelemiseksi. Vihdin poliisilaitoksen vanhempi konstaapeli toimitti (28.3.2006) virka-apukuulustelun ja palautti asiakirjat Forssan poliisilaitokselle. Ylikonstaapeli A laati esitutkintapöytäkirjan ja lähetti (4.4.2006) sen syyttäjäviranomaiselle.

Puhelimitse kuultuna (29.5.2007) vanhempi konstaapeli kertoi laatineensa virka-apuasiassa S-ilmoituksen. Sen jälkeen hän oli pannut asiakirjat juttupinoon. Kantelijan tiedusteltua (27.3.2006) asiansa käsittelyä ilmeni, ettei virka-apukuulustelua ollut toimitettu. Vanhemman konstaapelin mukaan asiakirjat olivat ilmoituksen laatimisen jälkeen jääneet juttupinoon. Havaittuaan asian vanhempi konstaapeli oli välittömästi kuulustellut kantelijan ja palauttanut asiakirjat Forssan poliisilaitokselle.

Vanhempi konstaapeli totesi olevansa asian tutkijana vastuussa virka-apukuulustelumenettelystä. Hänen käsityksensä mukaan myös tutkinnanjohtaja, joka saattoi seurata tietokannasta esitutkinnan etenemistä, oli vastuussa menettelystä.

Puhelimitse kuultuna (25.2.2008) Vihdin kihlakunnan poliisilaitoksen ylikonstaapeli B kertoi olleensa kantelijan virka-apuasiassa tutkinnanjohtajana. Hän totesi, ettei ole ollut asian kanssa tekemisissä sen jälkeen kun hän jakoi jutun vanhemman konstaapelin tutkittavaksi. Ylikonstaapeli B:n mukaan tutkinnanjohtaja ei käytännössä voinut seurata yksittäistä tutkintaa, ellei se kestänyt huomattavan pitkään.

Totean, että virka-apukuulustelun toimittaminen oli kestänyt yli kaksi kuukautta, koska asiakirjat olivat vanhemman konstaapelin kertoman mukaan jääneet juttupinoon. Katson, että vanhempi konstaapeli oli huolimattomuuttaan aiheettomasti viivyttänyt esitutkintaa ja siten menetellyt virheellisesti.

Katson, ettei tutkinnanjohtajana ollut ylikonstaapeli B ole menetellyt asiassa virheellisesti.

3.4

Ajokielto

Tieliikennelain 78 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuin määrää kuljettajan, jonka todetaan syyllistyneen törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen, ajokieltoon vähintään kolmeksi kuukaudeksi. Tuomioistuin määräämä ajokielto on voimassa enintään viisi vuotta (TLL 78 § 3 momentti).

Forssa-Loimaan kärjäoikeus määräsi 20.4.2006 antamallaan tuomiolla kantelijan ajokieltoon, jonka viimeinen voimassaolopäivä oli 1.5.2006. Kärjäoikeuden ratkaisun mukaan ajokiellon kesto harkittaessa on otettu huomioon kantelijan ilmoitus ajokortin tarpeellisuudesta sekä väliaikaisen ajokiellon pituus. Tuomio on lainvoimainen.

Totean, että kärjäoikeuden ajokieltotuomio ei anna puoleltani aiheutta toimenpiteisiin.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen virheellisestä menettelystä komisarion, rikosylikonstaapelin ja ylikonstaapeli A:n tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen virheellisenä pitämästäni menettelystä vanhemman konstaapelin tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän päätöksen tiedoksi myös Etelä-Suomen lääninhallituksen poliisiosastolle, Forssan kihlakunnan poliisilaitokselle ja Vihdin kihlakunnan poliisilaitokselle.